

Яна Бакаєвич,
викладач кафедри журналістики
та нових медіа
Факультету журналістики
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Yana Bakaievych,
Lecturer at the Department
of Journalism and New Media,
Faculty of Journalism,
Borys Grinchenko Kyiv University
ORCID iD 0000-0002-5508-8471
Email: y.bakaievych@kubg.edu.ua

УДК 07:351.751]:355.48(470+477)»2022/202»

DOI <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2023.1513>

ІНСТРУМЕНТИ «М'ЯКОЇ СИЛИ» В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

////////////////////////////////////

TOOLS OF «SOFT POWER» IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено використання «м'якої сили» в контексті російсько-української війни, висвітлюючи роль і значення таких інструментів, як інформаційна сфера, культура, освіта, дипломатія та міжнародне право. У статті розглядається, як ці інструменти можуть бути використані для формування громадської думки, впливу на відносини між країнами, мобілізації власного населення та просування інтересів на міжнародній арені. Цей аналіз може бути корисним для кращого розуміння динаміки російсько-української війни і пошуку можливих шляхів її вирішення.

Наведено конкретні приклади використання інструментів «м'якої сили» з досвіду підтримки України громадянами інших держав, зокрема й відомих і публічних осіб. Авторка доходить висновку, що під час війни зростає зацікавленість іноземців українською культурою, мовою, літературою, музикою та іншими аспектами національного спадку. Зазначено, що вагомою ініціативою, заснованою з метою об'єднання світу довкола допомоги Україні, стала платформа UNITED24. Також наведено приклади використання російською стороною інструментів «м'якої сили» з метою пропаганди та виправдання її агресії.

Авторка наголошує, що «м'яка сила» в умовах повномасштабного вторгнення Росії в Україну є необхідним інструментом для розв'язання російсько-української війни і забезпечення довгострокового миру. Використання інформаційних технологій, культурних і освітніх програм, а також дипломатії і міжнародного права, може сприяти формуванню конструктивного діалогу, розумінню та, в кінцевому результаті, вирішенню конфлікту. У підсумках визначено, що хоча «м'яка сила» не може вирішити військову або політичну ситуацію, вона може стати важливим елементом комплексного підходу до вирішення існуючих проблем.

Ключові слова: «м'яка сила», «жорстка сила», російсько-українська війна, повномасштабне вторгнення, ме-діаполітика, комунікаційна політика ЄС, імідж держави, інтернет-меми.

ABSTRACT. The article examines the use of «soft power» in the context of the Russian-Ukrainian war, highlighting the role and importance of such tools as the information sphere, culture, education, diplomacy, and international law. The article examines how these tools can be used to shape public opinion, influence relations between countries, mobilize one's own population, and advance interests in the international arena. This analysis can be useful for a better understanding of the dynamics of the Russian-Ukrainian war and finding possible ways to resolve it.

Specific examples of using «soft power» tools from the experience of supporting Ukraine by citizens of other states, including famous and public figures, are given. The author concludes that foreigners' interest in Ukrainian culture, language, literature, music, and other aspects of the national heritage increased during the war. Examples of the Russian side's use of «soft power» tools for propaganda and justification of its aggression are also given.

The author emphasizes that «soft power» in the conditions of a full-scale Russian invasion of Ukraine is a necessary tool for resolving the Russian-Ukrainian war and ensuring long-term peace. The use of information technologies, cultural and educational programs, diplomacy, and international law can contribute to the formation of constructive dialogue, understanding and, ultimately, conflict resolution. As a result, it was determined that although «soft power» cannot solve the military or political situation, it can become an essential element of a comprehensive approach to solving existing problems.

Keywords: «soft power,» «hard power,» Russian-Ukrainian war, full-scale invasion, media policy, EU communication policy, a brand of the country, Internet memes.

© Бакаєвич Яна, 2023 рік

Вступ. Після холодної війни пріоритетними компонентами для політичної взаємодії на міжнародній арені стали інструменти «м'якої сили». Публічна дипломатія є структурною частинкою цієї «м'якої сили». Наприклад, Великобританія була першою державою, яка використала публічну дипломатію в XIX столітті. Науковці відстежують прискорення використання публічної дипломатії під час світових війн і в мирний час. Під час Першої світової війни Сполучене Королівство створило Міністерство пропаганди, щоб легітимізувати та виправдати свої далекі війни. Результати його зусиль були дуже задовільними, особливо на Близькому Сході та в Африці. Після Другої світової війни було створено Інститут зв'язків з громадськістю. Проте сьогодні майже всі високорозвинені держави використовують публічну дипломатію як інструмент поряд із розвідкою, міністерствами закордонних справ і внутрішніх справ. Російсько-українська повномасштабна війна, розпочата 24 лютого 2022 року, не може не викликати інтересу для дослідження інструментів «м'якої сили» в воєнний час вже в XXI столітті, враховуючи розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Із розвитком технологій ці інструменти та засоби впливу значно урізноманітнюються та вдосконалюються.

«М'яка сила» за концепцією Джозефа Найя існує для того, щоб отримати бажане через кооптацію (співробітництво) і привабливість на відміну від «твердої сили», тобто застосування примусових заходів або прямої оплати. У контексті брендингу територій це здатність країни впливати на інших не за допомогою військового чи економічного примусу, а через привабливість своєї культури, політичних

ідеалів та зовнішньої політики. У контексті російсько-української війни, м'яка сила може відігравати ключову роль, використовуючи широкий спектр інструментів впливу. Інструменти «м'якої сили» включають різноманітні підходи та методи, що використовуються для досягнення політичних, економічних, соціокультурних або геополітичних цілей без прямого використання військової сили.

Інформаційна війна є однією з найважливіших складових «м'якої сили». Вона охоплює не тільки традиційні ЗМІ, але і соціальні мережі, блоги, відеосервіси та інші інтернет-ресурси. Сучасні технології дозволяють швидко й ефективно поширювати інформацію, формуючи громадську думку і впливаючи на відносини між країнами.

Важливість інформаційної сфери в російсько-українській війні не можна переоцінити. Обидві сторони активно використовують ЗМІ та соціальні мережі для поширення своєї точки зору, зусиль для впливу на міжнародну спільноту, а також для мобілізації власного населення.

Культура та освіта також є важливими інструментами «м'якої сили». Вони допомагають формувати позитивний імідж країни за кордоном, впливати на світову спільноту, розширюючи розуміння та знання про країну, її історію, традиції, цінності та мову.

Українські та російські мови, культура і література, освіта і наука – все це може бути використано для впливу на відносини між країнами та формування світового громадського бачення війни. Обмін студентами, проведення культурних заходів, виставок, фестивалів, концертів, взаємна підтримка наукових досліджень та про-

ектів – все це може бути ефективними засобами «м'якої» сили.

Мета та завдання дослідження. Дослідження проводилося з метою структуризації інструментів та засобів цивілізованої дипломатії, що відбуваються в українському медіапросторі та виявлення найкращих практик міжнародних та внутрішньоукраїнських комунікацій. Для реалізації мети, було поставлено наступні завдання: 1) дослідити український інформаційний простір та приклади сучасного застосування інструментів культурного впливу; 2) проаналізувати вдалі та невдалі кейси для створення позитивного міжнародного іміджу країни на прикладі України; 3) визначити ефективність застосування українських іміджевих технологій в контексті російсько-української війни.

Методи дослідження. Системний метод, за допомогою якого проаналізовано кейси використання інструментів «м'якої сили», дозволив проаналізувати та, таким чином, охарактеризувати тенденції трансформацій засобів впливу окремої країни на міжнародну політичну ситуацію. Метод порівняння дозволив виявити вдалі та невдалі приклади застосування інструментів, методів та засобів впливу, що протидіють «жорсткій силі».

Результати й обговорення. Умови війни з Росією ставлять перед Україною завдання використання «м'якої сили» для захисту своїх інтересів та залучення підтримки міжнародного співтовариства. Розглянемо детальніше деякі інструменти «м'якої сили», які використовує Україна.

Україна активно просуває свою позицію та відстоює свої права через дипломатичні зусилля, включаючи звернення до міжнародних організацій, таких як ООН, Європейський Союз та НАТО, веде переговори з партнерами задля отримання різного роду підтримки (фінансової, гуманітарної) українського народу і демократії в цілому проти путінського режиму (рашизму).

Важливою складовою є залученість президента України Володимира Зеленського в дипломатичні процеси. Зокрема, від 24 лютого 2023 року його комунікаційна політика максимально різноманітна та спрямована на різні

аудиторії, щоб донести інформацію про злочини російської армії проти України. Щоденно з першого дня повномасштабного вторгнення Володимир Зеленський записує відеопідсумки дня. Таке звернення виходить майже опівночі та публікується на офіційних сторінках у соцмережах президента українською та англійською мовами. Це демонструє відкритість України, важливість підтримки українського народу та показує сміливість України як держави в подальшому протистоянні країні-агресору. Окрім цього Володимир Зеленський здійснює візити на лінію фронту, щоб підтримати бойовий дух української армії.

Використання «м'якої сили» дозволяє президенту залучити підтримку та розуміння міжнародного співтовариства. Це може включати політичну, економічну та гуманітарну підтримку, а також формування коаліцій та альянсів для ведення спільних дій.

«М'яка сила» також дозволяє президенту зберегти моральний авторитет і довіру міжнародного співтовариства. Це стосується способу ведення війни, виконання міжнародних стандартів та дотримання прав людини навіть у складних воєнних умовах. А також допомагає зміцнити позицію України на міжнародній арені та отримати більшу підтримку у веденні війни.

Дипломатичні переговори, посередництво та миротворчі зусилля можуть слугувати для зменшення напруженості та запобігання ескалації конфлікту. Президент може виступати як посередник та миротворець для сприяння перемир'ю та врегулюванню протистояння. Водночас Володимир Зеленський постійно у своїх виступах акцентує на гуманітарних аспектах війни, таких як захист цивільного населення, надання гуманітарної допомоги та забезпечення всебічної підтримки України.

Україна використовує медіа, соціальні мережі та інші інформаційні засоби для поширення об'єктивної інформації про конфлікт, розкриття російської агресії та маніпуляцій, а також для мобілізації підтримки від міжнародної спільноти. З'явилось чимало як українських, так і міжнародних фактекінгових ініціатив для спростування і розвінчання російської дезінформації. Особлива увага має приділятися захисту своїх інформаційних ресурсів, кібербезпеці та запо-

біганню дезінформації. Це допоможе зберегти довіру до України та стримати вплив дезінформації, який відчувався з перших днів повномасштабного вторгнення Росії в Україну, коли фіксувалися перебої зі зв'язком, люди, що знаходилися на окупованих територіях, були обмежені в отриманні достовірної інформації (єдиним інформаційним ресурсом залишалось радіомовлення). Також у цей час спостерігалося перенасичення інформаційного поля та хаотична подача новин, що ускладнювало тверезе мислення та чіткість у діях громадян, адже всі панікували.

Справжнім феноменом під час війни став український гумор та інтернет-меми. Вони виконують важливу функцію – підіймають бойовий та моральний дух населення у боротьбі проти ворога. За рахунок вірусності такого виду контенту, він здатний швидко розповсюджуватися та доносити ключові меседжі до цільової аудиторії. Запізніла публікація мему автоматично нівелює його привабливість. Тому меми потрібно просувати вчасно, щоб вони легко знаходили відгук в аудиторії. Ці меми часто розуміють лише українці за рахунок локалізації тематики та інформаційного наповнення мемів. Ми повинні ретельно досліджувати культурний аспект, заглиблюватися в сторінки історії та переконуватися, що ми нікого не ображаємо і не зачіпаємо нічиїх почуттів. Локалізований контент не лише більше зацікавлює аудиторію, але й отримує більше охоплення та поширення. Тобто інтернет-меми стали сучасним прикладом фольклорної творчості. Відображення дійсності у мемах передається за допомогою гіпертексту і входить до складної системи асоціативних взаємодій з іншими медіаподіями. Таким чином, якась скандальна медіаподія, стаючи об'єктом інтернет-творчості, викликає ряд асоціацій і може виявити несподівані зв'язки з іншим медіа-контентом, який є актуальним або перебуває на стадії забуття.

В умовах війни Україна підтримує та розширює свої зв'язки з іншими цивілізованими країнами та міжнародними організаціями, шукаючи підтримку, розуміння та співробітництво. Це включає міжнародні договори, обмін досвідом та експертну підтримку. Важливим аспек-

том у співпраці з міжнародними партнерами є збір інформації та фіксація воєнних злочинів РФ проти України та її цивільного населення. Зокрема, 11 серпня 2022 року Сейм Латвії визнав РФ державою, що підтримує тероризм. У зв'язку з цим в ЄС закликали посилити санкції проти Москви, в тому числі щодо видачі віз громадянам Росії та Білорусі.

15 вересня американські сенатори підтримали резолюцію про визнання Росії державою-спонсором тероризму за злочини в Чечні, Грузії, Сирії та Україні. У свою чергу в МЗС РФ пригрозили розривом дипломатичних відносин з США в разі визнання Росії «країною-спонсором тероризму».

Разом із тим із листопада 2022 року в Чехії депутати визнали політичний режим Росії терористичним. Нарешті Парламентська асамблея Північноатлантичного альянсу визнала Російську Федерацію країною-терористом 21 листопада 2022 року. Делегати закликали створити спеціальний міжнародний трибунал для злочинів РФ. Всі ці кроки – результат плідної співпраці українських дипломатів з представниками інших країн та активне лобювання інтересів не тільки України, а й всіх демократичних країн для ліквідації терористичного путінського режиму.

Під час війни зросла зацікавленість іноземців українською культурою, мовою, літературою, музикою та іншими аспектами національного спадку. Це сприяє зміцненню української ідентичності, залучає підтримку світової інтелігенції, покращує розуміння з боку міжнародного співтовариства. Культурна дипломатія під час українсько-російської війни відіграє чи не одну із ключових ролей. Завдяки підтримці світових зірок, громадських організацій, міжнародних фондів, Україна має змогу постійно залучати фінансові ресурси на різні військові та гуманітарні потреби й відбудову.

Україна перемогла у пісенному конкурсі «Євробачення-2022». За правилами якого у 2023 році конкурс мав проходити в Україні, але з питань безпеки оргкомітетом було прийнято рішення проводити його у Великобританії. Незважаючи на цей факт, конкурс пройшов з урахуванням особливостей української культури, традицій та національної унікальності. Українські зірки були

залучені до різних блоків програми та могли донести аудиторії важливі меседжі, нагадати про події в Україні.

Вагомою ініціативою, заснованою з метою об'єднання світу довкола допомоги Україні, стала платформа UNITED24. Вона створена для співпраці з благодійними фондами, партнерами, донорами та публічними особами по всьому світу. За допомогою UNITED24 залучають світових лідерів думок до співпраці. Донор може обрати один із п'яти напрямів, за якими розподіляються кошти: «Оборона», «Гуманітарне розмінування», «Медична допомога», «Відбудова України» або «Освіта та Наука». Далі 100 % коштів зараховуються до Національного банку України. Кожен напрям має окремий рахунок, прив'язаний до відповідного міністерства: Міністерства оборони, Міністерства охорони здоров'я та Міністерства інфраструктури. Кошти з різних рахунків ніколи не змішуються і можуть бути витрачені тільки за призначенням, яке обрав донор, що означає прозорість та ефективність в організації даної платформи. Станом на 31 травня 2023 року на платформі вдалося зібрати понад 340 млн дол. донатів зі 110 країн, що є вагомих внеском для підтримки України.

Не можна не сказати про те, як громадяни інших країн та українці, що перебували за кордоном на момент початку повномасштабного вторгнення, висловлювали підтримку Україні акціями та протестами проти злочинних дій Росії. У подальшому до таких активістів приєдналися українські біженці, що знайшли притулок за кордоном, втікаючи від щоденних обстрілів та російської окупації. Протестні акції відбуваються масово, також фіксується безліч випадків поодиноких пікетів. Часто відомі особистості на масових або світських заходах одягають сукні чи елементи свого образу у кольорах українського прапора, щоб підтримати Україну у боротьбі проти Росії. Зокрема, Ілона Чорнобай, українська фітнес-блогерка влаштувала «кривавий перформанс» на 76-му Каннському кінофестивалі у травні 2023 року. Активістка зазначила, що це було нагадування про те, що війна у її рідній країні все ще триває, і світ не повинен бути байдужим до цього. Першочергово пікети та подібні акції були

заборонені організаторами, щоб не ображати росіян, які теж були присутніми на Каннському кінофестивалі. Після перформансу блогерці повністю заборонили відвідування фестивалю. Таких випадків було ще багато. Ось декілька прикладів.

- Берлінський стиліст та дизайнер Франк-Пітер Вільде підтримує Україну з перших днів повномасштабного вторгнення Росії й публікує фото в образах у синьо-жовтих кольорах.
- Американська зірка Шерон Стоун і багато інших світових зірок обрали синьо-жовтий одяг для виходу на червону доріжку Каннського кінофестивалю, висловлюючи свою підтримку Україні.
- Американська виконавиця Біллі Айліш заспівала на своєму концерті з українським прапором у руках. Синьо-жовтий стяг їй передала українська співачка Jerry Neil.
- Бенксі намалював у Києві, Ірпені, Горенці, Бородянці сім графіті. Своє авторство особисто підтвердив спочатку в інстаграмі, а згодом навіть виклав відеофільм про це. Вартість українських графіті Бенксі оцінюють приблизно від \$ 1 млн до \$ 10 млн.

Росія зі свого боку теж активно використовує інструменти «м'якої сили». Джорджтаунський університет (єзуїтський католицький приватний університет, розташований в Вашингтоні, США) запросив на випускний доньку російського «опозиціонера» Олексія Навального. Це викликало обурення серед деяких студентів. Навальний хоч і є критиком Володимира Путіна та його режиму, однак він робив скандальні заяви (називав іммігрантів «тарганями», використовував гей-образи і лише нещодавно заявив, що окупований з 2014 року Росією Крим потрібно повернути Україні). Виступ Дар'ї Навальної очевидно викликав хвилю обурення в українських та грузинських студентів, що понесло за собою написання численних звернень про скасування виступу цієї особи. Проте, адміністрація Джорджтаунського університету не скасувала заплановану подію, а вирішила додати ще двох спікерів – Дебру Тайс, матір ув'язненого журналіста Остіна Тайса, та Евана Маваріра, змбабвійського пастора, який кинув виклик корупції, несправедливості та бідності.

Студенти-активісти говорили, що нові спікери не компенсують перебування Дар'ї за трибуною. Коли вона вийшла на сцену, багато випускників стояли, дехто спиною до сцени, у мирній акції протесту, разом з українськими прапорами, наданими школою.

Значна присутність українських студентів в закладах вищої освіти за кордоном має вагоме значення. Під час коронавірусної кризи та війни українці отримали суттєвий та глибинний доступ до міжнародної освіти, всебічних партнерських можливостей академічної мобільності та міжнародної освітньої й наукової діяльності, що є окремим напрямом взаємодії в межах реалізації «м'якої сили».

Зазначені приклади можуть допомогти Україні ефективно застосовувати в подальшому «м'яку силу» в умовах війни з Росією, залучати підтримку та впливати на міжнародну спільноту. Важливо враховувати конкретну ситуацію та цілі України, а також співпрацю з міжнародними партнерами для досягнення успіху.

Висновки та перспективи. «М'яка сила» в умовах повномасштабного вторгнення Росії в Україну є необхідним інструментом для розв'язання російсько-української війни і забезпечення довгострокового миру. Використання інформаційних технологій, культурних і освітніх програм, а також дипломатії і міжнародного права, може сприяти формуванню конструктивного діалогу, розумінню та, в кінцевому результаті, вирішенню конфлікту.

І хоча вона не може вирішити військову або політичну ситуацію, «м'яка сила» може стати важливим елементом комплексного підходу до вирішення існуючих проблем.

«М'яка сила» – це не тільки засіб впливу на інші країни, але й спосіб презентувати себе світовій спільноті, показати свої цінності, ідеї та амбіції. Через війну чимало стереотипів щодо України як держави було зруйновано: світова спільнота стала розмежувати дві воюючі країни, іноземці почали досліджувати українську автентичність, вчити українську мову та підтримувати український бізнес. Культурна відіграє важливу роль у формуванні міжнародного іміджу країни та може сприяти стабілізації відносин між народами, що є особливо актуальним у контексті російсько-української війни.

Оскільки війна між Україною та Росією продовжується, дослідження може бути розширеним, деталізованим та більш структурованим за допомогою додаткових методів для післявоєнного аналізу в науковому дискурсі.

Список використаної літератури

1. Глуханюк Т. В. Освітня міграція як інструмент м'якої сили (на прикладі освітньої політики Європейського союзу). URL: [https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3523/Hlukaniuk %20Tetiana_MA %20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3523/Hlukaniuk%20Tetiana_MA%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (дата звернення: 20.05.2023)
2. Горбатенко В. «М'яка сила» як основа сучасної геополітичної стратегії. *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2014. Вип. 4. С. 27–31.
3. Джорджтаунський університет запросив виступити на випускному доньку Навального: це викликало обурення серед студентів. #Букви. URL: <https://bykvu.com/ua/bukvy/dzhordzhtaunskiy-universytet-zaprosyv-vystupytna-vypusknomu-donku-navalnoho-tse-vyklykalo-oburennia-sered-studentiv/> (дата звернення: 20.05.2023).
4. Парламентська асамблея НАТО визнала Росію країною-терористом. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/politics/parlamentska-asambleya-nato-viznala-rosiyu-krajinoyu-teroristom-12052437.html> (дата звернення: 01.06.2023).
5. Фітнес-блогерка Ілона Чорнобай розповіла, навіщо облила себе штучною кров'ю на червоній доріжці Каннського кінофестивалю. #Букви. URL: <https://bykvu.com/ua/bukvy/tsym-vchynkom-ia-nahadala-shchovidbuvaietsia-v-ukraini-ilona-chornobai-prokomentuvala-svii-kryvavyi-vykhid-na-kannskomu-kinofestyvali/> (дата звернення: 28.05.2023).
6. Формула британця. Яке послання українцям зашифрував Бенксі у графіті в Києві та Бородянці. ФОКУС. URL: <https://focus.ua/uk/culture/537713-sem-graffiti-benksi-v-ukraine-kakoe-poslanie-zashifroval-hudozhnik> (дата звернення: 29.05.2023).
7. Головка І. Нова публічна дипломатія в сучасному науковому дискурсі. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2022. Вип. 14 (2). С. 102–109. <https://doi.org/10.15421/352228>
8. Мартинов А. «М'яка сила» як політичний інструмент Європейського Союзу (1990-ті–20-ті рр. XXI ст.). Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/188782> (дата звернення: 20.05.2023).

References

1. Hlukhanyuk, T. V. (2021), «Educational Migration as a Tool of Soft Power (on the Example of the Educational Policy of the European Union)», available at: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3523/Hlukaniuk%20>

- Tetiana_MA %20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y (accessed 20 May 2023).
2. Horbatenko, V. (2014), «Soft Power» as the Basis of Modern Geopolitical Strategy», *Studia politologica Ukraino-Polona*, vol. 4, pp. 27–31.
 3. #Bukvy (2022), «Georgetown University Invited Navalny's Daughter to Speak at her Graduation, this Caused Outrage Among Students» available at: <https://bykvu.com/ua/bukvy/dzhordzhtaunskiy-universytet-zaprosyv-vystupyty-na-vypusknomu-donku-navalnoho-tse-vyklykalo-oburenniasered-studentiv/> (accessed 20 May 2023).
 4. UNIAN (2022), «The NATO Parliamentary Assembly Recognized Russia as a Terrorist Country», available at: <https://www.unian.ua/politics/parlamentska-asambleya-nato-viznala-rosiyu-krajinoyu-teroristom-12052437.html> (accessed 01 June 2023).
 5. #Bukvy (2022), «Fitness blogger Ilona Chornobai Told Why She Doused Herself with Artificial Blood on the Red Carpet of the Cannes Film Festival», available at: <https://bykvu.com/ua/bukvy/tsym-vchynkom-ia-nahadala-shcho-vidbuvaietsia-v-ukraini-ilona-chornobai-prokomentovala-svii-kryvavyi-vykhid-na-kannskom-kinofestyvali/> (accessed 28 May 2023).
 6. FOCUS (2022), «Formula of a Briton. What Message to Ukrainians did Banksy Encode in Graffiti in Kyiv and Borodyanka», available at: <https://focus.ua/uk/culture/537713-sem-graffiti-benksi-v-ukraine-kakoe-poslanie-zashifroval-hudozhnik> (accessed 29 May 2023).
 7. Holovko, I. (2022). New Public Diplomacy in Modern Scientific Discourse. *Filosofia ta Politologia v Konteksti Suchasnoi Kultury*, vol. 14 (2), pp. 102–109. <https://doi.org/10.15421/352228>
 8. Martynov, A. (2020), «Soft Power as a Political Tool of the European Union (1990s-20s of XXI Century)», *Mizhnarodni Zviazky Ukrainy: Naukovi Poshuky i Znakhidky*, available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/188782> (accessed 20 May 2023).

Надіслано до редакції: 02.06.2023 р.